

DE NATIONALE EN EUROPESE
SOCIALE POLITIEK
IN BEWEGING

Dr. U. Engelen-Kefer

Willem Drees-lezing 1997

Uitgeverij "De Nieuwe Haagsche"

Vertaling Gabriele de Koning

De nationale en Europese sociale politiek in beweging

- Over de toekomst van de democratische verzorgingsstaat -

WILLEM DREES-LEZING 1997

door Mevr. Dr. Ursula Engelen-Kefer

Plaatsvervangend Voorzitter van de

"Deutsche Gewerkschaftsbund"

op 27 november 1997 uitgesproken in Den Haag

© Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Stichting Willem Drees Lezing te Den Haag.

ISBN 90-72766-44-x

Foto's : Robert Paul van Beets
Uitgave : Uitgeverij "De Nieuwe Haagsche"
Vormgeving : FD&A Reclame
Druk : Drukkerij Voortvaren

Inhoud

De nationale en Europese sociale politiek in beweging	7
Het is de schuld van de regering: interview met Ursula Engelen-Kofer in NRC Handelsblad	31
Over Drees gesproken	37

Broken

1. Inleiding

"Een goed economisch beleid is het beste sociale beleid". Deze zin uit een vroege regeringsverklaring van Adenauer heeft jarenlang tegenspraak van sociaal-politici uitgelokt. Terecht waren zij nadrukkelijk op het autonome karakter van de sociaal-politieke regelingen die ten doel hadden tegen bestaansrisico's te verzekeren en naar een rechtvaardige inkomensverdeling te streven.

Niet in de laatste plaats wazen zij op de productieve effecten van de sociale politiek ten aanzien van economische en maatschappelijke doeleinden.

Bekijkt men de discussie en de concrete politiek gedurende de afgelopen jaren in landen met een ontwikkelde sociale politiek - vooral dus de Westeuropese landen -, dan heeft men als sociaal-politicus de neiging dit omstreden credo van Adenauer in een nieuw licht te bezien: voor het sociale beleid zou het goed zijn, indien er een beter economisch beleid zou zijn.

Door de heersende en in praktijk gebrachte economische leer wordt het sociale beleid tot instrument gemaakt. Het lijkt alsof het in de plaats moet komen van ontbrekende of foute concepties van de conjunctuurpolitiek en de politiek van de economische groei. Hoe minder sociale politiek, zo wordt gezegd, hoe eerder men erin zal slagen de economische groei en de werkgelegenheid te bevorderen en de werkloosheid terug te dringen.

In de "global villages" is steeds minder plaats om aan sociale en maatschappelijke politiek gestalte te geven. De economie,

wie dat ook moge zijn, eist van de politiek weer het primaat om beslissingen te nemen op. Onderworpen aan dit dictaat loopt de sociale zekerheid steeds meer het gevaar een privé-aangelegenheid te worden. Wanneer zij collectief georganiseerd wordt, dan gebeurt dit niet door de overheid, maar door particuliere instellingen die bezit en kapitaal vergaren.

Het is duidelijk dat de verdere discussie over zowel nationale als internationale sociale minimumstandaards door dit ideologische en economische conflict in hoge mate wordt beïnvloed en misschien zelfs wel wordt bepaald: verzorgingsstaat of concurrentiestaat.

2. Sociale afbraak, de Europese "convergentie"

In de concrete sociaal-politieke discussies klinkt dit principiële alternatief meer op de achtergrond mee. De feitelijkke programma's wekken de indruk dat er naar een pragmatische oplossing voor de manifieste problemen wordt gezocht:

- het hoofd bieden aan de slechter geworden financieringsvoorwaarden (overheidsstekorten, criteria van Maastricht) door in te grijpen in de sociale voorzieningen;
- de druk op de arbeidskosten verlagen door herfinanciering/korting op sociale voorzieningen;
- consequenties te trekken uit de demografische ontwikkeling op langere termijn en de effecten hiervan op de sociale zekerheidsstelsels;
- de vermeende permanente "kosten crisis" in de gezondheidszorg verhelpen;
- Benadrukken van "workfare" in plaats van "welfare" ("betalen voor werk in plaats van voor werkloosheid").

De definitie van de problemen is in de Westeuropese landen identiek, de programma's en maatregelen lijken op elkaar. De "aanpassingen" vinden telkens binnen de bestaande sociale zekerheidsstelsels plaats. Voor zover nu valt te overzien, is de meest verstrekkende herziening - in de zin van een systeemtransformatie - in het Zweedse stelsel van ouderdomsvoorzieningen gepland. Het huidige, door werkgevers en de staat gefinancierde stelsel wordt zodanig omgebogen, dat groten-deels de principes van de Duitse sociale verzekering worden nagevolgd.

De volgende maatregelen kunnen als universeel gebruikelijk worden genoemd:

- Korting en verslechtering van uitkeringen bij loonderving ingevolge van werkloosheid en ziekte;
- Verhoging van de leeftijdsgrenzen bij de stelsels van ouderdomsverzekeringen;
- Verslechtering van de entree-eisen voor sociale zekerheidsuitkeringen;
- Veranderingen bij de berekening van de hoogte van de pensioenen en de aanpassing van de pensioenen;
- Uitbreiding van bijbetalingen bij ziekte en het uitsluiten van voorzieningen van de wettelijke ziekteverzekering;

Het komt erop neer dat de particuliere huishoudens en de staat sterker financieel belast worden ten gunste van de ondernemingen.

Ten aanzien van de relatieve omvang van de maatregelen (tot 1994) komt een analyse van het Bondsministerie van Arbeid tot de volgende conclusie: "Alles tezamen wordt hiermede duidelijk dat Duitsland - laat men de stijging van de uitgaven die noodzakelijk zijn voor de voltooiing van de Duitse eenheid buiten beschouwing - wat de consolidatiepolitiek op sociaal vlak betreft een topositie binnen Europa inneemt".¹⁾

Deze conclusie is vooral ook van belang, omdat zij bij de nationale discussie niet alleen niet ter kennis wordt genomen, maar zelfs in tegendeel: de "moedige" ingrepen van andere landen worden tegenover de zogenaamde "hervormingsblokkade" in eigen land geplaatst, waaruit wederom een "nadeel als vestigingsplaats" wordt geconstrueerd. Indien men dit vanuit tijdsperspectief beschouwd, is bovendien opmerkelijk dat